

Kontrollkäik Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Paide kambris ja Lõuna Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Viljandi kambris.

(1) 28.06.2010 viisid õiguskantsleri nõunikud läbi etteteatamata kontrollkäigud Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Paide kambris ja Lõuna Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Viljandi kambris (edaspidi vastavalt Paide ja Viljandi kamber).

Nii Paide kui ka Viljandi kamber on Politsei- ja Piirivalveameti struktuuriüksused, kus viibivad kriminaalmenetluses vahistatud isikud (sh süüdimõistatud isikud, kelle suhtes käib uus kriminaalmenetlus), arestialused, kriminaalmenetluses kahtlustatavana kinnipeetud isikud, väärteomenetluse raames kinnipeetud isikud ning kainenemisele toimetatud isikud.

Varasemalt on õiguskantsler kontrollinud Viljandi¹ ja Paide kambrit ühel korral (vastavalt 02.11.2007 ja 12.06.2008).

Paide kambris on kinnipidamiskohti maksimaalselt 17. Hoones on 8 n-ö tavakambrit, mis on kahe- või kolmekohalised. Lisaks on kaks kambrit kainenema toimetatud isikute jaoks.

Viljandi kambris on kinnipidamiskohti samuti 17, 11 kambrit kinnipeetutele ning lisaks 2 kainestuskambrit.

Viljandi kambri täituvus oli 2009. aasta jooksul stabiilselt suhteliselt kõrge (u 80%). Paide kambri täituvus on samal perioodil olnud keskmiselt u 60%.²

Mõlemas politseihoones on lisaks eriliigilistele kambritele ka ametnike tööruumid, lühiajaliste kokkusaamiste ruumid/menetlustoimingute ruumid, toidujagamiseks mõeldud köök, kinnipeetute pesemisruum ja jalutushoov.

Mõlema kambri olemtingimused on võrdlemisi head, kambrite üldmulje on puhas. Kambrites on piisavalt õhku, akende olemasolu tagab loomuliku valguse juurdepääsu ning kinnipeetud saavad kasutada jalutushoovi. Paide kambrites ja koridoris on olemas kutsunginupud. Viljandi kambris on kinnipeetutel võimalik kasutada oma riiete pesuks pesumasinat. Mõlemas kambris tagatakse kinnipeetutele toitlustus kolm korda päevas³. Samuti vastavad mõlema politseihoone kinnipidamiskambrid peaaegu täielikult õigusaktides ettenähtud tingimustele kambrite sisustuse osas⁴.

Kambrite personal koosneb politseiametnikest ja politseiteenistuses mitteolevatest töötajatest (spetsialistid). Kummaski hoones ei ole tervishoiutöötajat, kes osutaks kinnipeetutele tervishoiuteenuseid ja sh dokumenteeriks kinnipeetute tervisesesundi kinnipidamiskohta saabumisel.

Kontrollkäigu hetkel viibis Paide kambris 4 kinnipeetut ja Viljandi kambris 16 kinnipeetut. Kontrollkäigu ajal kõige kauem Paide kambris viibinud isik oli kõnealuses politseihoones kinnipeetuna viibinud alates 12.04.2010 ja Viljandis oli kõige kauem viibinud isik alates 20.09.2009.

---

¹ Tegemist oli isiku pöördumisest tingitud menetlustoiminguga.

² Õiguskantslerile Politsei- ja Piirivalveameti poolt edastatud igakuise statistika kohaselt.

³ Viljandis tuuakse toit kohalikust haiglast, Paides tuuakse lõunasöök restoranist.

⁴ Puudu on mõned vähemolulised asjad nagu nt nagid.

(2) Kontrollkäikudel kontrollis õiguskantsler, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokolli artiklis 3 sätestatud riigi ennetusametuse funktsiooni, kuidas on tagatud inimeste põhiõigused ja -vabadused.

(3) Kontrollkäikude raames intervjuusid kinnipeetutega läbi ei viidud. Küll aga kontrolliti mõlemas politseihoones eriliigilisi kambreid. Kontrollkäikude raames külastati mõlemas hoones lisaks kambritele politseijaoskonna korrapidaja ruumi, toidujagamiseks mõeldud ruumi, pesemisruumi, lühiajaliste kokkusaamiste ruume/menetlustoimingute teostamise ruume, ametnike tööruume ning jalutushoove.

Samuti kontrolliti mõlemas politseihoones kontrollkäigu ajal kambrites viibinud kokku kaheteistkümne kinnipeetu isiklikku toimikut (Paides 3 ja Viljandis 9). Pisteliselt kontrolliti kambrite töö arvestuse raamatut ja kainenema toimetatud isikute kohta vormistatud protokolle. Vesteldi ka ametnikega.

(4.1) Järelevalve teostamine Viljandi ja Paide kambrites

Mõlema politseihoone kontrollimisel selgus, et probleemiks on kambrite teenindamine ja julgeoleku tagamine öisel ajal, kui kambrites on tööl vaid spetsialist, keda abistab vajadusel välijuht. Päevasel ajal on järelevalve tagatud lisaks spetsialistile ka politseiametnike poolt, kuid ka siis seab ametnike vähesus piirid teatud kinnipeetute õiguste realiseerumisele (nt jalutamine).

Kinni peetud isikute julgeoleku tagamise nõue tuleneb PS §-dest 13, 14, 16 ja 19.

PS § 16 sätestab, et igaühel on õigus elule. Seda õigust kaitseb seadus. Meelevaldselt ei tohi kellelki elu võtta. PS §-ga 16 sarnane regulatsioon on sätestatud ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 2.

PS § 16 sätestab isiku subjektiivse õiguse elule, millele vastab riigi kohustus mitte võtta inimese elu. Lisaks hõlmab § 16 ka riigi objektiivse kohustuse inimelu kaitsta. Kaudsemalt teenivad eesmärki kaitsta elu mitmesugused riiklikud abinõud avaliku korra ja julgeoleku, riigi- ja tervisekaitse jm valdkondades.⁵

PS § 13 lg 1 lause 1 sätestab üldnormina, et igaühel on õigus riigi ja seaduse kaitsele ning PS § 14 järgi on õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus. PS § 19 lg 2 järgi peab igaüks oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust (põhiõiguste kehtivus eraisikute omavahelises suhtlemises).

Neist ja mitmetest teistest põhiseaduse põhiõigusi sätestavatest normidest tuleneb seega riigi kaitsekohustus, mis mh kohustab riik teatud juhtudel võtma tarvitusele positiivseid abinõusid, sh kaitsmaks ühte inimest teise inimese õigusvastaste rünnete eest. Riigi kaitsekohustus on eriti oluline olukorras, kus viibitakse avaliku võimu volituste kohaldamise tulemusel avaliku võimu hoones võimaluseta sealt igal ajal vabatahtlikult lahkuda.

---

⁵ P. Roosma. Kommentaarid §-le 16. – Juura. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2008, § 16 komm 3.

Ka EIÕK on rõhutanud, et Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni art 2 mitte üksnes ei kohusta riike mitte võtma inimeselt elu, vaid näeb ette positiivse tegutsemiskohustuse. S.t kohustuse võtta tarvitusele asjakohaseid ennetavaid meetmeid, tagamaks inimeste elu ja tervise säilimine – kaitsta isikut teiste isikute eest ning teatud juhtudel ka inimese enda eest. Eriti on esile tõstetud vastavat riigi kaitsekohustust nende isikute suhtes, kelle vabadus on võetud.⁶

EIÕK on hiljutises lahendis leidnud, et riigil on kohust hoolitseda kinnipeetu (füüsilise-) heaolu eest ning kinnipidamiskoha personalil on kohustus kinnipeetu elu kaitsta.⁷ Samuti on EIÕK leidnud, et riik ei täitnud oma kaitsekohustust juhul, kui ohtlik vaimuhaige kinnipeetav tappis oma kambrikaaslase⁸ ja juhul, kui kinni peetud isik sooritas kambris enesetapu⁹.

Eelnevast tulenevalt teeb õiguskantsler ettepaneku leida võimalusi Viljandi ja Paide kambris järelevalve parandamiseks (esmajoones öisel ajal).

Õiguskantslerile on teada, et Lääne Prefektuuris korraldati hiljuti konkurss arestikambri spetsialisti leidmiseks ning seetõttu palub õiguskantsler informatsiooni kõnealuse konkurssi tulemuste kohta.

(4.3) Kinnipeetuga seotud dokumentide vormistamine Viljandi kambris

Kontrollkäigul selgus, et Viljandi kambris esineb mõningal määral probleeme kinnipeetuga seotud dokumentide korrektse vormistamisega.

Kinnipeetute isiklike toimikute kontrollimisel Viljandi kambris selgus, et kinnipidamisel isiku tervise ja vigastuste kohta puudus märge kolmes toimikus. Lähedaste teavitamise kohta puudus isiklikus toimikus märge neljal juhul. Kinnipeetu õiguste ja kohustuste tutvustamise kohta puudus allkirjaleht kahes toimikus.

Varasemalt on õiguskantsler juhtinud Politsei- ja Piirivalveameti Ida Prefektuuri tähelepanu kinnipeetuga seotud materjalide korrektse vormistamise vajalikkusele Jõhvi kambri kontrollkäigu kokkuvõttes ning seetõttu ei pea õiguskantsler vajalikuks õiguslikku analüüsi siinkohal korrata.¹⁰

Õiguskantsler teeb Politsei- ja Piirivalvemetile ettepaneku juhtida Viljandi kambri ametnike tähelepanu kinnipeetuga seotud dokumentide (eelkõige õiguste tutvustamise, lähedaste teavitamise ja tervises seisundi fikseerimise) korrektse täitmise vajalikkusele.

(5) Hea praktika

Viljandi kambri tööarvestuse raamatust nähtus, et sinna märgitakse muule infole lisaks ka märged pesu vahetamise, kinnipeetu dušši kasutamise ja jalutamise kohta.

---

⁶ Vt nt EIÕK 16.10.2008 otsus asjas Renolde vs. Prantsusmaa.

⁷ EIÕK 20.05.2010 otsus asjas Lopatin and Medvedskiy v. Ukraine.

⁸ EIÕK 14.03.2002 otsus asjas Paul ja Audrey Edwards vs. Ühendkuningriigid.

⁹ EIÕK 16.10.2008 otsus asjas Renolde vs. Prantsusmaa.

¹⁰ Õiguskantsleri 10.06.2009 kiri nr 7-7/090496/0903671 ja sellele lisatud Jõhvi arestimaja kontrollkäigu kokkuvõtte punktid 4.1 ja 4.2.

Eelnev praktika soodustab ning lihtsustab kontrolli teostamist arestikambri tegevuse üle kinnipidamise täideviimisel ja annab kiire ülevaate arestikambri igapäevatööst.

(6) Kokkuvõtteks

Kontrollkäigu tulemusel teeb õiguskantsler isikute põhiõiguste tagamiseks kaks ettepanekut Politsei- ja Piirivalveametile.